

PROGRESS: GLOBAL TADQIQOTLAR

+998200161268

@Tafakkur_academy

www.tafakkurjournals.uz

LOGISTIKA INFRATUZILMASINING MILLIY IQTISODIYOTDAGI ROLI

Yuldoshev Ulug'bek Asqar o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
Biznes boshqaruvi kafedrası o'qituvchisi, PhD

Qahramonov Sunnat Mansurjon o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari fakulteti,
Elektron tijorat yo'nalishi, BET-75/23 guruh talabasi

ORCID: 0009-0002-0877-2147

E-mail: qsunnat13@gmail.com

Tel: +998 88 879 46 56

Annotatsiya. Ushbu maqolada logistika infratuzilmasining milliy iqtisodiyot rivojlanishidagi o'rni va ahamiyati kompleks tarzda tahlil qilingan. Tadqiqot jarayonida logistika infratuzilmasining asosiy tarkibiy qismlari, xususan transport logistikasi tizimining ishlab chiqarish, savdo jarayonlari hamda iqtisodiy samaradorlikka ko'rsatadigan ta'siri chuqur o'rganilgan. Shuningdek, transport logistikasi sohasini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlar asosida mazkur tarmoqni rivojlantirishning samarali iqtisodiy mexanizmlari yoritib berilgan. Jadval va tahliliy ma'lumotlar orqali logistika infratuzilmasining mahsulot tannarxini kamaytirish, yetkazib berish muddatlarini qisqartirish hamda milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishdagi muhim roli ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari logistika infratuzilmasini izchil rivojlantirish milliy iqtisodiyot barqarorligini ta'minlashda muhim omil ekanligini tasdiqlaydi.

Kalit so'zlar: logistika infratuzilmasi, transport logistikasi, milliy iqtisodiyot, iqtisodiy samaradorlik, transport tizimi, raqobatbardoshlik, investitsiyalar, hududiy rivojlanish.

Аннотация. В данной статье всесторонне проанализированы роль и значение логистической инфраструктуры в развитии национальной экономики. В ходе исследования детально изучены основные структурные элементы логистической инфраструктуры, в частности влияние системы транспортной логистики на производственные процессы, торговлю и экономическую эффективность. На основе нормативно-правовых документов, регулирующих сферу транспортной логистики, раскрыты эффективные экономические механизмы развития данной отрасли. С использованием табличных и аналитических данных обоснована значимая роль логистической инфраструктуры в снижении себестоимости продукции, сокращении сроков поставок и повышении конкурентоспособности национальной экономики. Результаты исследования подтверждают, что развитие логистической инфраструктуры является важным фактором обеспечения устойчивости национальной экономики.

Ключевые слова: логистическая инфраструктура, транспортная логистика, национальная экономика, экономическая эффективность, транспортная система, конкурентоспособность, инвестиции, региональное развитие.

Abstract. This article provides a comprehensive analysis of the role and significance of logistics infrastructure in the development of the national economy. The study examines the main structural components of logistics infrastructure, with particular emphasis on the impact of the transport logistics system on production processes, trade activities, and overall economic efficiency. Based on regulatory and legal frameworks governing the transport logistics sector, effective economic mechanisms for the development of this industry are identified and discussed. Using tabular and analytical data, the article substantiates the important role of logistics infrastructure in reducing production costs, shortening delivery times, and enhancing the competitiveness of the national economy. The research findings confirm that the consistent development of logistics infrastructure is a key factor in ensuring the sustainability of the national economy.

Keywords: logistics infrastructure, transport logistics, national economy, economic efficiency, transport system, competitiveness, investments, regional development.

KIRISH

Zamonaviy milliy iqtisodiyot sharoitida logistika infratuzilmasi iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va raqobatbardoshlikni oshirishda muhim omillardan biri hisoblanadi. Ishlab chiqarish, savdo va xizmat ko'rsatish sohaslarining samarali faoliyati tovarlar hamda resurslarning o'z vaqtida, uzluksiz va minimal xarajatlar asosida harakatlanishiga bevosita bog'liqdir. Ayniqsa, transport logistikasi logistika infratuzilmasining asosiy bo'g'ini sifatida ichki va tashqi bozorlarda iqtisodiy aloqalarning rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Transport tarmoqlarining rivojlanganligi hududlararo integratsiyani kuchaytirib, milliy iqtisodiyotning umumiy samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasida logistika infratuzilmasini tartibga solish va izchil rivojlantirish masalalari normativ-huquqiy hujjatlar orqali tizimli ravishda mustahkamlanib bormoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 27-yanvardagi PQ-28-sonli "Transport-logistika tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorida¹ transport-logistika faoliyatining asosiy tamoyillari, soha ishtirokchilarining huquq va majburiyatlari hamda uni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari belgilab berilgan. Mazkur hujjat transport xizmatlari sifatini oshirish, logistika jarayonlarini takomillashtirish hamda milliy iqtisodiyotda transport logistikasining rolini yanada kuchaytirishga qaratilgan. Shu jihatdan, logistika infratuzilmasining iqtisodiyotdagi ahamiyatini ilmiy asosda o'rganish dolzarb va amaliy ahamiyatga ega masalalardan biri hisoblanadi.

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 27.01.2025 yildagi PQ-28-son <https://lex.uz/uz/docs/-7342148>.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Logistika infratuzilmasining milliy iqtisodiyotdagi oʻrni masalasi mahalliy iqtisodchi-olimlar tomonidan keng va tizimli ravishda yoritib berilgan. Jumladan, A.X. Vohidov, Sh.I. Mustafakulov hamda B.B. Xoʻjayevlarning ilmiy tadqiqotlarida transport-logistika tizimining iqtisodiy samaradorlikka taʼsiri, hududiy rivojlanish jarayonlari va investitsion jozibadorlik bilan oʻzaro bogʻliqligi atroflicha tahlil qilingan. Ushbu mualliflar logistika infratuzilmasini rivojlantirishda davlat siyosati va normativ-huquqiy bazaning muhim ahamiyatini alohida taʼkidlab, Oʻzbekiston sharoitida transport logistikasi sohasida mavjud masalalarga amaliy va samarali yondashuvlarni taklif etadilar.

Xorijiy ilmiy adabiyotlarda esa logistika infratuzilmasi global taʼminot zanjiri doirasida chuqur va kompleks tarzda oʻrganilgan. Xususan, Donald Bowersox, David Closs, Martin Christopher hamda Paul R. Murphy asarlarida transport logistikasi samaradorligi, infratuzilmaning raqobatbardoshlikka taʼsiri va zamonaviy logistika strategiyalarining nazariy hamda amaliy jihatlari yoritib berilgan. Ushbu mualliflarning ilmiy qarashlari milliy iqtisodiyotda logistika infratuzilmasini rivojlantirish jarayonini takomillashtirish uchun mustahkam nazariy asos boʻlib xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda logistika infratuzilmasining milliy iqtisodiyotdagi rolini chuqur va tizimli tahlil qilish maqsadida umumilmiy hamda maxsus tadqiqot metodlaridan kompleks tarzda foydalanildi. Xususan, tahlil va sintez metodlari asosida logistika infratuzilmasining asosiy tarkibiy qismlari hamda ularning iqtisodiy jarayonlarga koʻrsatadigan taʼsiri atroflicha oʻrganildi. Induksiya va deduksiya usullari yordamida transport logistikasi rivojlanishining umumiy qonuniyatlari aniqlanib, alohida omillarning milliy iqtisodiyotga taʼsiri ilmiy asosda baholandi. Shuningdek, taqqoslash metodi orqali milliy va xorijiy tajribalar oʻrtasidagi oʻxshash va farqli jihatlar tizimli tahlil qilindi.

Tadqiqot jarayonida statistik maʼlumotlarni qayta ishlash, umumlashtirish va tizimlashtirishda iqtisodiy-statistik tahlil metodidan samarali foydalanildi. Normativ-huquqiy hujjatlar, xususan, transport logistikasi sohasini tartibga soluvchi qonun va qarorlar tahlili asosida huquqiy mexanizmlarning iqtisodiy samaradorlikka taʼsiri baholandi. Olingan natijalar mantiqiy xulosalar chiqarish hamda ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishda muhim metodologik asos boʻlib xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Logistika infratuzilmasining rivojlanganlik darajasi milliy iqtisodiyot samaradorligiga bevosita taʼsir koʻrsatadi. Xususan, transport logistikasi ishlab chiqarish jarayonlarining uzluksizligini, ichki bozorning barqaror taʼminotini hamda eksport-import operatsiyalarining samarali amalga oshirilishini taʼminlaydi. Transport tarmoqlari, logistika markazlari va ombor infratuzilmasining izchil rivojlanishi tovarlarni yetkazib berish muddatlarini qisqartirib, tranzaksiya xarajatlarini kamaytirishga xizmat qiladi. Natijada ishlab chiqaruvchilar va

iste'molchilar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalar samaradorligi sezilarli darajada oshadi (1-jadval).

1-jadval

Logistika infratuzilmasining iqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'siri²

Ko'rsatkichlar	Rivojlanmagan logistika	Rivojlangan logistika
Yetkazib berish muddati	Uzoq	Qisqa
Transport xarajatlari	Yuqori	Past
Mahsulot tannarxi	Yuqori	Past
Bozor raqobatbardoshligi	Past	Yuqori
Eksport salohiyati	Cheklangan	Kengaygan

Jadval ma'lumotlari shuni ko'rsatadiki, logistika infratuzilmasi rivojlangan sharoitda asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlar sezilarli darajada yaxshilanadi. Ushbu holat milliy iqtisodiyotning barqaror va izchil o'sishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Transport logistikasi infratuzilmasining rivojlanishi milliy iqtisodiyotning turli tarmoqlariga kompleks va ko'p qirrali ta'sir ko'rsatadi. Mazkur ta'sir nafaqat ishlab chiqarish va savdo jarayonlarida, balki hududiy rivojlanish, bandlik darajasining oshishi hamda investitsion muhitning yaxshilanishida ham namoyon bo'ladi. Transport tarmoqlarining takomillashuvi logistika jarayonlarini jadallashtirib, iqtisodiy resurslardan samarali va oqilona foydalanish imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu bilan birga, logistika markazlari va zamonaviy transport infratuzilmasining izchil kengayishi iqtisodiy faollikni oshirib, milliy iqtisodiyot barqarorligining mustahkamlanishiga xizmat qiladi. Quyidagi jadvalda transport logistikasi rivojlanishining asosiy iqtisodiy natijalari tizimli va taqqoslama tarzda aks ettirilgan (2-jadval).

2-jadval

Transport logistikasi rivojlanishining asosiy natijalari³

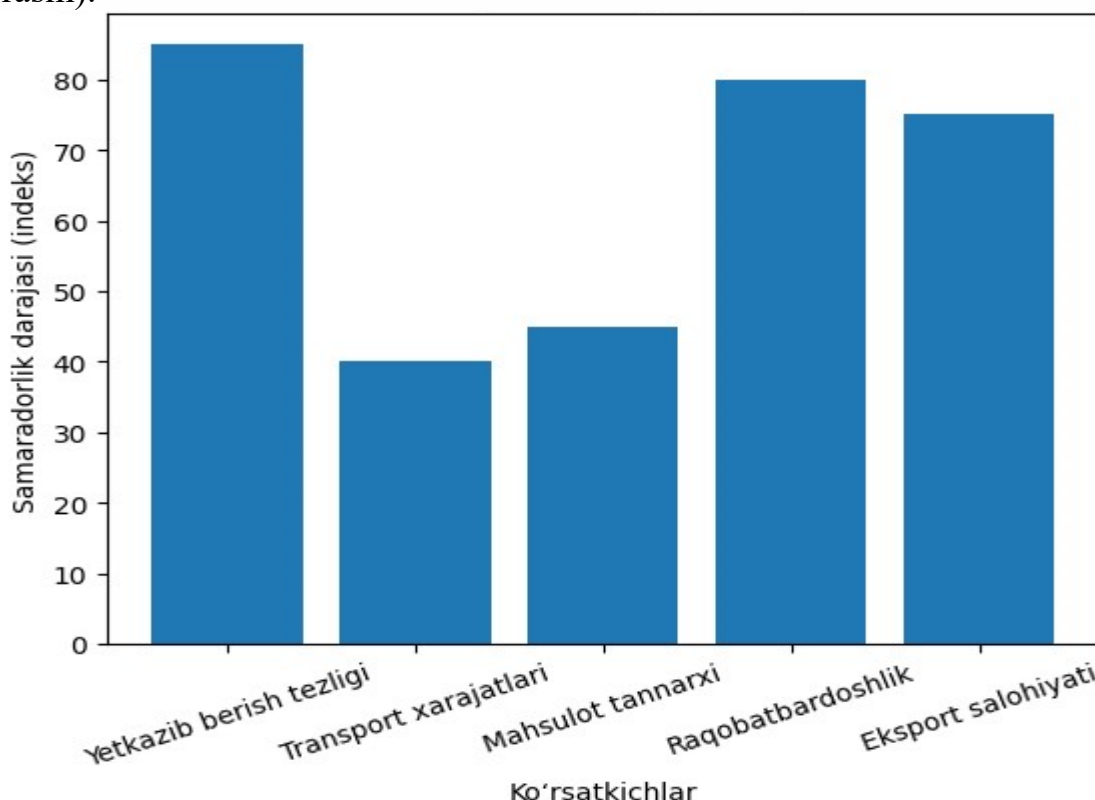
Ta'sir yo'nalishlari	Iqtisodiy natija
Ishlab chiqarish	Samaradorlik oshadi
Savdo	Tovar aylanmasi kengayadi
Hududiy rivojlanish	Iqtisodiy tenglik mustahkamlanadi
Bandlik	Yangi ish o'rinlari yaratiladi
Investitsiyalar	Investitsion jozibadorlik ortadi

Mazkur jadval asosida tuzilgan diagrammalar logistika infratuzilmasining ishlab chiqarish, savdo hamda bandlik ko'rsatkichlariga ko'rsatadigan ijobiy ta'sirini yaqqol namoyon etadi. Umuman olganda, tadqiqot natijalari logistika

² Muallif tomonidan yaratildi.

³ Muallif tomonidan yaratildi.

infratuzilmasini izchil rivojlantirish milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish, iqtisodiy o'sish sur'atlarini jadallashtirish hamda xalqaro iqtisodiy aloqalarni mustahkamlashda muhim omil ekanligini ilmiy jihatdan tasdiqlaydi (1-rasm).

1-rasm. Logistika infratuzilmasi rivojlanishining iqtisodiy samaradorlikka ta'siri

Mazkur rasmda logistika infratuzilmasi rivojlangan sharoitda yetkazib berish tezligi va mahsulot raqobatbardoshligining yuqori darajaga ega ekanligi, shuningdek, transport xarajatlari hamda mahsulot tannarxining sezilarli darajada kamayishi yaqqol aks ettirilgan. Shu bilan birga, eksport salohiyatining oshishi logistika infratuzilmasining milliy iqtisodiyot rivojiga ko'rsatadigan ijobiy ta'sirini tasdiqlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, logistika infratuzilmasi, xususan transport logistikasi milliy iqtisodiyotning barqaror va izchil rivojlanishida muhim strategik ahamiyatga ega. Rivojlangan logistika infratuzilmasi ishlab chiqarish va savdo jarayonlarining uzluksizligini ta'minlab, mahsulot tannarxini kamaytirish, yetkazib berish muddatlarini qisqartirish hamda ichki va tashqi bozorlarda raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qiladi. Tadqiqot davomida tahlil qilingan ma'lumotlar logistika infratuzilmasining iqtisodiy samaradorlikni oshirish, hududiy rivojlanishni jadallashtirish, bandlik darajasini yaxshilash va investitsion jozibadorlikni kuchaytirishga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ilmiy asosda tasdiqladi. Shu bois logistika infratuzilmasini rivojlantirish milliy iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralishi zarur.

Logistika infratuzilmasining milliy iqtisodiyotdagi rolini yanada kuchaytirish maqsadida bir qator amaliy chora-tadbirlarni izchil amalga oshirish maqsadga muvofiqdir. Jumladan, transport-logistika markazlarini hududlar kesimida rivojlantirish, multimodal transport tizimlarini keng joriy etish hamda raqamli logistika texnologiyalaridan foydalanishni faollashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, transport logistikasi sohasida xususiy sektor ishtirokini rag‘batlantirish, investitsiyalarni faol jalb qilish hamda normativ-huquqiy bazani takomillashtirish zarur. Ushbu takliflarning amalga oshirilishi logistika infratuzilmasi samaradorligini oshirishga, natijada esa milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 27-yanvardagi PQ-28-sonli “Transport-logistika tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Qonuni. <https://lex.uz/uz/docs/-7342148>.
2. Vohidov A.X. Logistika va transport tizimlari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.
3. Mustafakulov Sh.I. Milliy iqtisodiyotda logistika infratuzilmasini rivojlantirish. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
4. Xo‘jayev B.B. Transport logistikasi asoslari: o‘quv qo‘llanma. – Toshkent: Innovatsiya, 2021.
5. Bowersox D.J., Closs D.J., Cooper M.B. Supply Chain Logistics Management. – New York: McGraw-Hill, 2019.
6. Christopher M. Logistics and Supply Chain Management. – London: Pearson Education, 2016.
7. Murphy P.R., Knemeyer A.M. Contemporary Logistics. – Boston: Pearson, 2018.